Maa- ja metsätalousministeriö NEUVOSTORAPORTTI MMM2021-00471

RO Valonen Kari 18.06.2021

Asia
Epävirallinen maatalous- ja kalastusministerikokous Lissabonissa 14.-15.6.2021

Kokous
Epävirallinen maatalous- ja kalastusministereiden kokous 14.06.2021 - 15.06.2021

Maatalous- ja kalastusministerit kokoontuivat epävirallisiin kokoukseen Lissabonissa 13-15.6.2021. Puheenjohtajavaltio oli valmistellut kokoukseen tausta-asiakirjan, jossa tuotiin esiin tarve edistää kestäviä ruokajärjestelmiä ja innovaatioita osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa ja YK:n ruokajärjestelmien huippukokoukseen valmistautumista. Uusiutuvien luonnonvarojen käytöllä voidaan korvata fossiilisia luonnonvaroja ja edistää kiertotaloutta. Puheenjohtajan tausta-asiakirjaa kiiteltiin ja sen sisällöstä oltiin yhtä mieltä.

Koska keskustelu ajoittui hyvin lähelle yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistuspaketin ratkaisevia keskusteluja, ministerien puheenvuoroissa korostuivat CAP-uudistukseen liittyvät näkökohdat. Puheenvuoroissa tuotiin esille tarve jäsenmaiden eri olosuhteet huomioon ottaviin joustaviin ratkaisuihin mm. GAEC-vaatimuksissa, tuen uudelleenjaossa ja ekojärjestelmiä koskevassa joustavuudessa. Ministerit eivät olleet valmiita liittämään CAP-pakettiin Pellolta pöytään strategiaan liittyviä komission linjaamia määrällisiä tavoitteita vaan pitivät parempana vaihtoehtona sitä, että kehityksen suunta kerrotaan yleisemmin johdantolauseissa. Monet jäsenmaat toivat puheenvuoroissaan esille myös yksittäisiä vaatimuksiaan tai edelleen ongelmallisena pitämiään asioita. Puheenjohtajamaa ja komissio näkivät, että kesäkuussa on mahdollista päästä poliittiseen ratkaisuun CAP-uudistuksesta.

Kalastusta koskevissa keskusteluissa käsiteltiin EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa, jota koskeva komission raportti on määrä antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuoden 2022 lopussa.

1. Maatalousministereiden keskustelu (Valonen]

Puheenjohtaja avasi kokouksen todeten, että oli hienoa voida järjestää fyysinen ministerikokous Portugalissa. Kokous on antanut mahdollisuuksia myös keskusteluun kahdenvälisesti sekä ministerien että jäsenmaiden ja instituutioiden kesken. Puheenjohtajavaltio on laatinut keskustelun taustaksi asiakirjan ruokajärjestelmien kestävyydestä sekä innovaatioiden edistämisen tärkeydestä pyrittäessä kohti kestävämpää ruokajärjestelmää.

Professori Elvira Fortunato esitteli kokouksen aluksi käynnissä olevaa tutkimusta, jolla selluloosasta voidaan tehdä sähkölaitteisiin transistoreita. Tällä tavoin korvataan perinteistä elektroniikkaa. Kyse on uusiutuvien luonnonvarojen innovatiivisesta käytöstä, jolla vähennetään uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä ja korvataan niitä uusiutuvilla ja kierrätettävillä materiaaleilla. Selluloosaa ja paperia voidaan käyttää monella tapaa hyväksi myös älypakkauksissa, testimenetelmissä jne. Tutkimusprojekti on saanut rahoitusta Horizon 2020 –ohjelmasta.

COPA piti puheenjohtajan aloitetta kestävämmistä ruokajärjestelmistä tärkeänä. Myös kansainvälinen keskustelu on käynnissä YKn ruokajärjestelmien huippukokoukseen liittyen. Maataloussektori vastaa moneen kestävän kehityksen haasteeseen, kuten nälän poistaminen ja ilmastonmuutoksen hillintään positiivisella tavalla. Vihreän kehityksen ohjelman haasteisiin voidaan vastata, jos viljelijöillä on vakaa ja taloudellisesti kestävä ympäristö. Toimenpiteiden toteutettavuuteen pitää kiinnittää huomiota, mm. GAECien pitää tehdä maataloustoiminta mahdolliseksi, ei estää sitä.

COGECA totesi, että myös he pyrkivät saavuttamaan Vihreän kehityksen ohjelman kunnianhimoiset tavoitteet osuuskunnissa. Innovaatiot ovat keskeinen osa osuuskuntien työssä. Tehokkaammat ruokajärjestelmät ovat mahdollisia vain, jos jäsenmaissa ja sektorilla on resursseja vastata haasteisiin. Nuorien viljelijöiden asemaan on kiinnitettävä huomiota ja uusien teknologioiden kehittäminen ja käyttöön ottaminen on tärkeää.

CEJA (Euroopan nuoret tuottajat) katsoivat, että innovaatioiden rooli on tärkeä, esim. muovin vähentäminen kaikissa vaiheissa elintarvikeketjua. Nuoret haluavat käyttää innovaatioita ja uusia tekniikoita ja kehittyä hyviksi yrittäjiksi. Tarvitaan stabiliteettia ja koherenssia eri toimenpiteiden välillä. Tuottaja ei voi olla vihreä, jos talous on punaisella. Tarvitaan instrumentteja riskien hallintaan, innovaatioiden tukemista, tiedon jakoa ja investointitukia. Nuorten viljelijöiden lisätuen määrä, 3 %, on hyväksyttävissä, mutta kaikissa maissa pitäisi olla yhtenäinen määrittely nuorille viljelijöille.

Komissio (Wojciechowski) totesi, että ruokajärjestelmissä on tapahtunut paljon muutoksia ja on paineita eri suuntiin. Elintarvikkeiden merkinnöillä on tärkeä rooli samoin kuin markkinastandardeilla, jotta kuluttajat voivat luottaa elintarvikkeisiin ja tehdä valintoja preferenssiensä mukaisesti. Jos elintarvikeketju toimii, niin viljelijät saavat enemmän ja kuluttajat maksavat vähemmän. CAP-uudistuksessa yritetään parantaa tuottajien yhteistyömahdollisuuksia. Markkinoiden läpinäkyvyyden lisääminen on myös tärkeää. Kysymys on, tuetaanko markkinoita vai tuottajien tuloja? Toinen iso asia on, miten vastataan globaaliin kilpailuun, ja miten otetaan kestävän kehityksen tavoitteet huomioon maailmanlaajuisesti. Miten vähennetään päästöjä tuotannossa ja miten varmistetaan terveellinen ruokavalio kuluttajille? Kaikilta toimijoilta elintarvikeketjussa tarvitaan toimenpiteitä kestävämpään suuntaan Vihreän kehityksen ohjelman ja Pellolta pöytään strategian mukaisesti. Innovaatioilla on tärkeä rooli vihreän siirtymän edistämisessä. Ei ole yhtä ratkaisua, joka sopisi kaikille, haasteet eroavat, siksi jousto toimenpiteissä on tärkeää. Maataloustuotantoa pitää saada kestävämmäksi, luomutuotantoa edistää ja viljelijöitä pitäisi palkita suoraan ympäristötoimien tekemisestä. Samoin metsätaloudessa – metsien käyttöä pitää saada kestävämmäksi, biodiversiteetin suojelu metsissä on tärkeää, metsien potentiaalia lisätä hiilen sidontaa tulee myös lisätä. Uusi Vihreän kehityksen ohjelmaan liittyvä metsästrategia on tulossa pian komissiolta. Uusi CAP on päätettävä mahdollisimman nopeasti, jotta uudistuksen toteutuksessa edetään.

Norbert Lins (EP maatalousvaliokunnan puheenjohtaja) totesi, että pandemia on osoittanut, että ruokajärjestelmä on haavoittuva. Innovaatiot parantavat kriisinkestävyyttä. Puunkäyttöä tulee edistää, koska se on uusiutuva luonnonvara ja vastaa moneen asiaan, esim. hiilen sidontaan. Viljelijöille tulee tarjota vakautta ja näkökulma tulevaisuuteen. Hyvä, että CAP-uudistusta edistetty tähän pisteeseen saakka, Lins näki, että ratkaisu on saavutettavissa kesäkuussa.

Puheenjohtaja totesi, että CAP-keskusteluja on edistetty toukokuun jälkeen monella tapaa. Puheenjohtaja on tuottanut laajan paketin ehdotuksia ratkaisuksi ja niistä on jo keskusteltu maatalouden erityiskomiteassa (SCA). Työ jatkuu jäsenmaista saadun palautteen perusteella. Seuraava SCA on 21.6 ja supertrilogi 25.6. Puheenjohtaja yrittää pääsyä poliittiseen ratkaisuun Luxemburgin neuvostossa 28-29.6. Puheenjohtaja pyysi ministereitä keskittymään puheenvuoroissaan CAPiin.

Maatalousministerit kommentoivat CAP-neuvotteluiden tilaa hyvin yhtenäisellä tavalla. Puheenjohtajamaalle annettiin täysi tuki etsiä ratkaisua kesäkuun neuvostossa. Neuvostoa ei tule kuitenkaan asettaa ”ota tai jätä” –tilanteeseen vaan neuvottelujen tulee olla aidot. Neuvosto on jo tullut huomattavasti Parlamenttia vastaan monessa asiassa, mm. ekojärjestelmissä ja II pilarin ympäristö- ja ilmastopanostuksessa ja nähtiin, että nyt on muiden instituutioiden aika liikkua kannoissaan. Vihreän kehityksen ohjelmaan viittaaminen nähtiin mahdolliseksi johdantolauseissa, mutta ilman viittausta konkreettisiin määrällisiin tavoitteisiin, sillä niistä neuvostolla ei ole kantaa. CAP:n lisäksi myös muut politiikat vaikuttavat tavoitteisiin pääsemiseksi. Ministerit peräänkuuluttivat edelleen joustavuutta esim. tuen uudelleen kohdentamisessa ja GAEC-vaatimuksissa, jotta jäsenmaiden olosuhteet voidaan ottaa huomioon. Sosiaaliseen ehdollisuuteen liittyen kuultiin myös useita epäileviä puheenvuoroja. Yksinkertaistamisen tärkeydestä muistutettiin neuvottelijoita. Komissiolta edellytettiin myös välittävien ratkaisujen pöytäämistä ennen lopullista päätöksentekoa.

Suomi totesi, että luonnonvarojen kestävässä käytössä kestävyyden kaikki osa-alueet, taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys tulee ottaa huomioon. Metsätalouden toimenpiteiden tulee jatkossakin olla jäsenvaltioiden kansallisessa toimivallassa. Jäsenmaiden eri olosuhteet tulee ottaa päätöksissä huomioon, mm. GAEC-vaatimuksissa. GAEC 7:ssä tulee ottaa pohjoiset olosuhteet huomioon, GAEC 8:ssa viljelyn monipuolistaminen pitää näkyä ja GAEC 9:n prosentit ovat korkeita. Viittaus vihreän kehityksen ohjelmaan tulee tehdä vain periaatetasolla. Tuen kohdentamiseen tulee olla poikkeusjärjestely niille maille, joissa ei ole epätasapainoa tilarakenteessa. Sosiaaliseen ehdollisuuteen tarvitaan siirtymäaikaa vuoteen 2025 ja paljon harkintavaltaa toimeenpanossa. Suomi muistutti myös artiklaa 69 koskevasta varaumastaan koskien muun maaseudun yritystoiminnan tukemista. Suomi toi esille haastavan kevätkauden liiallisten sateiden vuoksi ja pyysi komissiota harkitsemaan korotettuja tukiennakoita syksyllä. Neuvosto on jo liikkunut CAP-kannassaan ja muiden instituutioiden tulee myös liikkua.

Komissaari totesi, että on keskustelun jälkeen toiveikas ratkaisun löytymiseen kesäkuussa. Visio on kestävä CAP tulevaisuudessa. Komission on käynyt keskusteluja Euroopan parlamentin kanssa edellisellä viikolla. Kompromissiesityksiä jatkovalmistellaan. Jäsenmaiden erityispiirteitä pyritään kunnioittamaan mahdollisimman pitkälle, esim. BE institutionaalinen tilanne ja GAEC-vaatimukset. Näitä voidaan katsoa vielä teknisellä tasolla. Komissaari ymmärsi, että konkreettiset tavoitteet ovat vaikeita todeta, mutta ne eivät ole oikeudellisesti sitovia. Uudelleenjakotuen osalta pitää mennä eteenpäin, sillä julkisuudessa CAP:ia kritisoidaan siitä, että tuki menee vain isoille tiloille. Tulee vastata ns. 80-20 keskusteluun. Pellolta pöytään strategiaa koskeva vaikutusanalyysi on melkein valmis ja se tullaan esittämään pian. Esim. lannoitteiden käyttö EU:ssa on jo vähentynyt, mutta satotasot samalla nousseet, kuten DE ja FI esimerkit osoittavat.

Puheenjohtaja totesi, että kaikki pitivät innovatiivisia ratkaisuja tärkeänä tulevan CAP:n kannalta. Tulee turvata kestävä tulevaisuus kaikille. Jäsenmaiden mielipiteet ja kommentit on otettu tiedoksi. Ne otetaan huomioon, erityisesti yksityiskohdissa. Komission tulee ottaa tärkeä roolinsa tässä vaiheessa ja tehdä välittäviä ehdotuksia. Yhdessä löydetään varmasti ratkaisu.

2. Kalastusministereiden keskustelu (Suikkari-Kleven)

Kalastusta koskevassa keskustelussa Suomea edusti suurlähettiläs Satu Suikkari-Kleven.

Kalastusta koskevissa keskusteluissa käsiteltiin EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa, jota koskeva komission raportti on määrä antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuoden 2022 lopussa. Keskustelu käytiin Portugalin laatiman asiakirjan pohjalta, jossa jäsenmaille esitettiin kolme kysymystä:

1) Mitkä yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) ala ovat mielestänne saavuttaneet täysin vuonna 2013 asetetut tavoitteet ottaen huomioon ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet?

2) Mitä YKP:n toiminnan näkökohtia voidaan edelleen parantaa seuraavan vuosikymmenen haasteisiin nähden?

3) Pitäisikö kalastusalan määritellä uudelleen identiteettinsä ja roolinsa ydintoimialansa ulkopuolella ja miten siinä tapauksessa kalastajien roolin ”merten suojelijoina” voidaan paremmin tunnustaa ja panna täytäntöön?

Puheenjohtajavaltion meriasioista vastaava ministeri Ricardo Serrão Santos totesi kyseessä olevan ensimmäinen kerta, kun jäsenmaat arvioivat kattavasti vuoden 2013 yhteistä politikkaa ja antavat suuntaviivoja politiikan uudistamiselle. Merkittäviä tuloksia on saatu aikaan, mutta on tärkeää analysoida myös sitä, missä on tarve parantamiseen.

Komissaari Janusz Wojciechowski teki tiiviin katsauksen vuoden 2013 politiikan toteutumiseen, kiinnittäen myönteistä huomiota politiikan osallistavaan lähtökohtaan, joka on tuottanut tuloksia. Komissaari totesi toimintaympäristössä tapahtuneen vuoden 2013 jälkeen kalastuksen kannalta merkittäviä muutoksia: brexitin luomaa uutta tilannetta on jatkuvasti arvioitava ja koronakriisillä on ollut moniulotteiset vaikutukset myös kalastussektoriin. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on tärkeää huomioida politiikkaa uudistettaessa, samoin kuin muut EU-politiikat, joilla on aiempaa vahvempi yhteys kalastuspolitiikkaan.

Jäsenvaltioiden kommenteissa kiitettiin vuonna 2013 uudistetun yhteisen kalastuspolitiikan alueellista lähtökohtaa, joka on tuonut päätöksenteon lähemmäksi kalastajia ja mahdollistanut alueellisten erojen paremman huomioinnin. Kommenteissa katsottiin, että vuonna 2013 uudistetulla politiikalla on saatu selvää edistystä aikaan meriympäristön suojelun ja resurssien kestävän käytön osalta. Avainasemassa ovat olleet muun muassa hukkakalastuksen vähentäminen, purkamisvelvoite ja tieteellisen tiedon tehokas hyödyntäminen. Ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävää kalastusta pidettiin oikeana lähtökohtana myös tulevaisuudessa.

Useammassa puheenvuoroista todettiin, etteivät tavoitteet sosiaalisesta ja taloudellisesta kestävyydestä olleet toteutuneet, vaan kalastajien vaikeaan tilanteeseen ja kalastukseen kestävänä, kannattavana elinkeinona tulee kiinnittää enenevässä määrin huomiota. Esiin nostettiin erityisesti pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittavien kalastajien mahdollisuudet säilyttää elinkeinonsa, mikä on usein rannikkoseutujen elinvoimaisuuden ehto. Joillain alueilla kalastuselinkeino oli vähentynyt merkittävästi. Puheenvuoroissa korostettiin tukea kalastajille digitaalisessa ja vihreässä siirtymässä sekä tarvetta kalastusalusten modernisoimiseen. Monessa puheenvuorossa nostettiin esiin brexit ja koronakriisi yhteisen politiikan täytäntöönpanoa hidastaneena tekijänä. Brexitin todettiin muuttaneen toimintaympäristöä merkittävällä tavalla, ja brexitin vaikutusten huomioimista politiikkaa uudistettaessa peräänkuulutettiin puheenvuoroissa. Etenkin tietyillä alueilla brexitin välittömät vaikutukset ovat olleet huomattavan negatiivisia.

Monessa puheenvuorossa todettiin Euroopan vihreän kehityksen ohjelman olevan merkityksellinen kalastukselle, ja peräänkuulutettiin ohjelman huomioimista politiikkaa uudistettaessa. Esimerkkinä

mainittiin tuulivoimapuistot, joiden merkitys käytettävissä oleville kalastusvesille tulee huomioida. Lisäksi esitettiin, että ilmastonmuutos vaikuttaa meriympäristöön enemmän kuin kalastus. Puheenvuoroissa korostettiin uusien teknologioiden ja innovaatioiden merkitystä kestävän ja kannattavan kalastuselinkeinon säilymiselle, samoin kuin politiikan pohjaamista yksityiskohtaiseen tieteelliseen tietoon ja analyysiin. Myös valvontaa on tehostettava uuden teknologian avulla.

Jäsenvaltiot korostivat, että on tärkeä pyrkiä vaikuttamaan myös kolmansiin maihin kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseksi, korostaen erityisesti toimia laittoman ja sääntelemättömän kalastuksen torjumiseksi (IUU). Tasavertainen toimintaympäristö kolmansien maiden kalastajien kanssa tulee olla johtotähtenä politiikkaa suunniteltaessa.

Keskustelussa kalastajien laajenevasta roolista korostettiin näiden merkitystä tiedonhankkijoina mm. ilmastonmuutoksen vaikutuksista meriympäristöön. Kalastusaluksilla saadaan paljon hyödyllistä tietoa, jota tulee hyödyntää tehokkaammin tieteellisessä tutkimuksessa. Puheenvuoroissa tuotiin esiin myös sitä, että kalastus ei välttämättä tuota aina riittävää elinkeinoa, vaan kalastajille on tarjottava mahdollisuuksia elinkeinonsa monipuolistamiseen mm. tarjoamalla koulutusta kalastukseen luontevasti liitettävillä aloilla. Esimerkkeinä mainittiin mm. turismi, offshore-toiminta, osallistuminen merten jäteongelman hoitamiseen ja muuhun meriympäristön suojeluun. Tavoitteena on modernimpi ja kilpailukykyisempi sektori, joka arvo tunnustetaan myös tärkeää osana Euroopan ruokaturvallisuutta. Toivottiin yksityiskohtaisempaa keskustelua siitä, mitä kalastajien rooli merten suojelijoina käytännössä pitää sisällään ja kuinka sitä kehitetään. Kalastajien mukaanotto keskusteluihin ja politiikan muodostamiseen tärkeää.

Suomen puheenvuorossa kiitettiin yhteisen kalastuspolitiikan alueellistamista, minkä ansiosta jäsenmaat ovat yhdessä intressiryhmien kanssa pysyneet kehittämään omille merialueille sopivia malleja. Tämä on lisännyt kalastuspolitiikan hyväksyttävyyttä. Suomi kiinnitti myönteistä huomiota myös uuteen eurooppalaiseen meri- ja kalastusrahastoon, joka mahdollistaa jouston kansallisia keinoja valitessa. Suomi katsoi, että lisätoimia tarvitaan erityisesti valvontasääntöjen kehittämiseksi, jossa niin ikään tulisi huomioida alueellinen lähtökohta. Suomi tukee kestävän kalastuksen tavoitteita Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti sekä uusien teknologioiden hyödyntämistä. Suomi kertoi puheenvuorossaan lyhyesti Itämeren monivuotisesta kalastussuunnitelmasta, jota on toteutettu vuodesta 2016 lähtien, ja sen tuomista haasteista. Suomi kommentoi myönteisesti esitystä kalastajien roolin laajentamisesta merten suojelijoiksi, ja toivoi esityksen täsmentämistä.

Yhteenvedossaan puheenjohtajavaltion meriasioista vastaava ministeri Ricardo Serrão Santos totesi yksimielisyyden vallitsevan siitä, että myös tulevaisuudessa lähtökohtana tulee olla ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastus. Näiden tavoitteiden yhteensovittaminen on tärkeää. Käytettyjen puheenvuorojen pohjalta on kiistatonta, että vuoden 2013 politikalla on saatu myönteistä edistystä aikaan resurssien kestävän hallinnan ja hyödyntämisen sekä merialueiden suojelemisen osalta. Ilman koronakriisiä ja brexitiä tulokset olisivat olleet paremmatkin. Ministeri totesi, että politiikan alueellista lähtökohtaa kiitettiin ja peräänkuulutettiin joustavia ratkaisuja sekä kunkin alueen erityisolosuhteiden huomioimista. Kalastajien asemaan on kiinnitettävä huomiota, etenkin pienimuotoista rannikkokalastusta harjoittavien elinkeinomahdollisuuksiin. Monivuotiset suunnitelmat tärkeitä samoin kuin valvonnan tehostaminen. Tasavertaisuuden toteutumiseen kolmansien maiden toimijoiden kanssa tulee panostaa. Ministeri korosti kalastuksen merkitystä Euroopan ruokaturvallisuudelle, minkä pandemia on entistä selkeämmin osoittanut.

Komissaari totesi yhteenvedossaan jäsenvaltioiden puheenvuorojenkin osoittaneen, että yhteisellä politiikalla on saavutettu edistystä ja että poliittinen konteksti on muuttunut vuoden 2013 jälkeen. Kalastuspolitiikalla on entistä vahvempi yhteys muihin EU-politiikkoihin. Hän korosti, että yhteinen kalastuspolitiikka tulee nähdä keinovalikoimana, ei kokoelmana teknisiä rajoituksia. Avainasemassa on teknologioiden ja innovaatioiden kehittäminen ja näiden tapauskohtainen hyödyntäminen.

Komissaari totesi ensimmäisen keskustelun antaneen hyviä eväitä, ja dialogia jäsenmaiden kanssa tullaan jatkamaan tiiviisti.

Suomen edustajat

Ministeri Leppä, Kaila, Valonen MMM; Rönty EUE; Suurlähettiläs Suikkari-Kleven UM

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite

Asiasanat	jaosto kalastus (EU 17), jaosto maatalous- ja elintarvike (EU 18), kalastus, maatalouden erityiskomitea, maatalous, maatalous- ja kalastusneuvosto, yhteinen maatalouspolitiikka
Hoitaa	**MMM**
Tiedoksi	ALR, EUE, RUOKA, SM, STM, TEM, TULLI, UM, VM, VNK, VTV, YM